

Nr 578.

Av herr andre vice talmannen **Magnusson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 154 har frågan om reformerad prästvalslagstiftning bragts under riksdagens prövning. Att så skett har i kyrkligt intresserade kretsar väckt stor och allmän tillfredsställelse. Den nuvarande ordningen för tillsättningen av prästerliga tjänster har i tillämpningen visat sig behäftad med allvarliga brister, särskilt därutinnan att prästerna i avseende å sin befordran icke kunnat i samma grad som andra befattningshavare lita till de lagfästa befodringsgrunderna förtjänst och skicklighet, utan äro underkastade val, vid vilka i många fall helt andra synpunkter fått fälla utslaget. Behovet av en reform har därför framträtt allt starkare, och kyrkomötet har också gjort upprepade framställningar till Kungl. Maj:t om utredning och förslag — under åren 1920—1929 icke mindre än 3 gånger. Huvudsyftet med en reform har varit att i möjligaste mån tillgodose prästerskapets krav på en rättvis befordran, och det har allmänt ansetts att vägen härtill ginge genom ett ökande av kyrkostyrelsens inflytande på tillsättningen av prästerliga tjänster. Huru detta skall kunna ske utan att obehörigen inkräkta på församlingarnas hävdvunna rätt att själva utse sina själasörjare har däremot varit föremål för delade meningar och är så allt fortfarande. Den lösning Kungl. Maj:t nu vill giva frågan måste vi för vår del anse icke tillfredsställande.

Två huvudlinjer hava under frågans tidigare behandling utformats. Enligt den ena, gemenligen kallad »var-tredje-gångslinjen», skall utnämningrätten var tredje gång en kyrkoherdetjänst blir ledig övergå till Konungen utan föregående prov eller val. Enligt den andra, som vanligen blivit kallad Ekström-Tofftska linjen men efter vad nedan skall visas rätteligen bör benämnas *kyrkomötets linje*, uppställas för att en valförrättning skall vara avgörande vissa kvalifikationer hos själva valutslaget, såsom visst valdeltagande och på visst sätt kvalificerad majoritet för den som uppnått högsta röstetalet. Äro icke dessa förutsättningar för handen, skall utnämningrätten övergå till högre myndighet.

Det nu föreliggande kungl. förslaget följer — med vissa jämkningar — den förstnämnda linjen. Enligt propositionen skall för tillsättande av kyrkoherde val alltid förrättas, men var tredje gång en kyrkoherdetjänst

blir ledig densamma tillsätts av Konungen. Då häremot i huvudsak samma erinringar kunna göras som mot den ursprungliga »rena» var-tredje-gångs-linjen, må här något utförligare än som sker i den kungl. propositionen redogöras för kyrkomötets behandling av denna fråga, helst som enligt vår mening stort avseende bör fästas vid kyrkomötets uppfattning i en fråga som denna.

Striden mellan de båda reformlinjerna kan föras tillbaka till 1920 års kyrkomöte. Då avstyrktes nämligen — visserligen med en i viss mån välvillig motivering — och avslogs en av prästerliga ombudet för ärkestiftet väckt motion av innehåll att var tredje gång en kyrkoherdebefattning blir ledig tillsättning må efter ansökan ske av biskop och domkapitel i vederbörande stift eller, om så anses lämpligare, av Kungl. Maj:t på förslag av biskop och domkapitel. Däremot beslöt kyrkomötet i anledning av motion av lekmannaombudet för Luleå stift, häradshövding *Rogberg*, m. fl., att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av prästvals-lagen, att vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde provpredikant ej varit under omröstning, domkapitlets skyldighet att utfärda fullmakt skall inskränkas till det fall att någon av de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften av de avgivna rösterna samt tillika minst en femtedel av samtliga i den justerade val-längden upptagna röstberättigade deltagit i omröstningen, men att eljest Konungen skall äga utnämna inom förslaget. Ur kyrkolagsutskottets motivering — utskottet var enhälligt — må följande återgivas:

Utskottet delar motionärens mening, att nu gällande bestämmelse, att den, som erhållit de flesta rösterna, ovillkorligt skall förse med fullmakt å tjänsten, ur flera synpunkter är otillfredsställande, särskilt i det avseende, att en ringa, tillfällig majoritet bland de i valet ofta fåtaligt deltagande skall i varje fall vara utslagsgivande i avseende å resultatet, ofta kanske emot den verkliga majoritetens inom pastoratet önskan. Utskottet vill därför kraftigt tillstyrka en lagändring i den av motionären angivna riktningen. Därvid synes den av riksdagen år 1909 bestämda kvotdelen av de röstberättigade, som skola hava deltagit i omröstningen, en femtedel, såsom i fråga om kallande av fjärde provpredikant är stadgat, vara att föredraga framför av motionären föreslagna en sjättedel.

Vid 1925 års kyrkomöte återkomma de båda reformlinjerna, denna gång företrädde av docenten *Leufvén* och biskop *Rundgren* (»var-tredje-gångs-linjen») respektive kontraktsprostarna *Gunnar Ekström* och *Lars Tofft* (den av 1920 års kyrkomöte skisserade linjen). Kyrkolagsutskottet, som i ett sammanhang behandlade dessa och vissa andra motioner på prästvalslagstiftningens område, anförde i sitt utförliga betänkande bland annat följande, som har avseende på var-tredje-gångs-linjen:

Det för denna — — linje karakteristiska, att en kyrkoherdebefattning skulle var tredje gång tillsättas av Konungen utan prov och val, bryter — — alltför mycket mot den hävdvunna praxis i avseende å prästtjänsters tillsättande. Att främtaga församlingen rätt att genom valförrättning uttala

sina åsikter i sådan fråga, står icke i god överensstämmelse med uppfattningen om församlingsmedlemmarnas medbestämmanderätt i fråga om församlingens angelägenheter, varförutom bestämmelsen i fråga skulle verka mekaniskt och godtyckligt. Frånsett att vid två ledigheter av tre olägenheterna med nuvarande lagstiftning rörande kyrkoherdetjänsts tillsättning skulle oförminskade kvarstå, även efter en lagändring enligt den Leufvén-Rundgrenska linjen, synes det skäl, som anförts till förmån för förslaget, eller att man genom den föreslagna ordningen åtminstone vid var tredje ledighet skulle undgå den överklagade valagitationen med dess olater, knappast vara fullt bärande. Man torde nämligen kunna räkna med dylik agitation med ty åtföljande petitionsinsamlingar och dylikt även vid de tillfällen, då en kyrkoherdetjänst skulle komma att tillsättas utan prov och val. I stället för det nuvarande lagfästa och i legala former bundna sättet för vinnande av uttryck för församlingsviljan är det att befara, att man lätteligen åstadkomme en okontrollerbar situation, i vilken, om mäktiga krafter ligga bakom, det kan bli valet svårt för den utnämmande myndigheten att frångå de krav, som petitionsvis kunna framföras.

Om den andra reformlinjen, kyrkomötets egen linje från 1920, uttalar kyrkolagsutskottet:

Den Ekström-Tofftska linjen bygger i motsats till den Leufvén-Rundgrenska i grunden på det nuvarande systemet för kyrkoherdebefattningars tillsättande, dock visserligen med betydelsefulla modifikationer. Ingen inskränkning göres i församlingarnas sätt att genom val giva sin mening till känna om vilken präst, som synes församlingsmedlemmarna önskvärdast till kyrkoherde. Då församlingarna med visst mått av samstämmighet uttalat sig i frågan, skall enligt denna linje, liksom nu är stadgat, därvid förbli. Endast där församlingsmedlemmarna äro sins emellan splittrade i sina önskningsar eller genom ringa deltagande i valet visat bristande intresse för kyrkoherdetjänstens besättande, tillkommer avgörandet högre myndighet. Med detta system bibehåller man, enligt utskottets förmenande, det goda i de nu gällande bestämmelserna. Systemet är ej heller okänt. Det har i äldre tider tillämpats beträffande de då s. k. regala pastoraten och det står därjämte i god överensstämmelse med de principer, som så nyligen som år 1921 blivit, på sätt närmare framgår av 2 § i lagen den 3 juni 1921 om upphävande av patronatsrätt, godtagna av Kungl. Maj:t, riksdagen och kyrkomötet med avseende å sättet för besättande av kyrkoherdetjänster i förutvarande patronella pastorat. Vid valet mellan de olika linjerna har utskottet därför funnit sig böra ansluta sig till den Ekström-Tofftska linjen.

Utskottets utlåtande utmynnade i en hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t, däri riktlinjerna för en reform av prästvalsagstiftningen preciserades sålunda:

I. att för att val av kyrkoherde eller kallande av fjärde provpredikant skall vara avgörande må erfordras:

- 1) att den valde fått en viss kvotdel av samtliga avgivna röster,
- 2) att han i förhållande till den i röstetal honom närmaste fått på visst sätt kvalificerad majoritet, och
- 3) att i valet deltagit viss kvotdel eller visst antal av de röstberättigade,

II. att, därest icke samtliga dessa villkor uppfyllts, utnämningen övergår till högre myndighet, Konungen eller biskop med domkapitel, vilken vid utnämningen icke skall vara bunden till förslaget,

III. att där Konungen äger utnämna kyrkoherde, vederbörande kyrkliga myndighet skall avgiva officiellt förord för en av dem, som vid utnämningen kunna ifrågakomma.

Utskottsutlåtandet var enhälligt. Sedan i kyrkomötet ett yrkande till förmån för var-tredje-gångslinjen utslagits i en förberedande votering med 34 röster mot 23, biföll kyrkomötet utskottets förslag med 42 röster mot 6, vilka senare avgåvos för avslag.

Även 1926 års kyrkomöte sysselsatte sig med prästvalsfrågan, och även nu voro de båda konkurrerande reformlinjerna företrädde, var-tredje-gångslinjen något annorlunda utdragen än vid föregående kyrkomöten. Under hänvisning till 1925 års kyrkomötes skrivelse i ärendet avstyrkte kyrkolagsutskottet förnyad hänvändelse, men upprepade i motiveringen sina betänkligheter mot den s. k. var-tredje-gångslinjen. Utskottets utlåtande var även denna gång enhälligt, men i kyrkomötet framfördes (av biskopen i Lund) yrkande, att kyrkomötet skulle hos Kungl. Maj:t anhålla. att jämväl var-tredje-gångslinjen måtte komma under övervägande vid den utredning, varom 1925 års kyrkomöte hemställt. Detta yrkande avslogs med 32 röster mot 21. *Kyrkomötet hade alltså för tredje gången avböjt att engagera sig för var-tredje-gångslinjen.*

Kommer så slutligen ärendets behandling vid 1929 års kyrkomöte. Motion väcktes till förmån för var-tredje-gångslinjen i dess ursprungliga form. Kyrkolagsutskottet avstyrkte med 8 röster mot 2 och förklarade sig alltjämt stå fast vid de riktlinjer för frågans lösning, som uppdragits av 1925 års kyrkomöte. Bakom detta uttalande stodo biskoparna *Bergqvist* och *Danell*, domprosten *Norberg*, hovrättsrådet *Ekman*, riksdagsmannen *Magnusson* i Tumhult, godsägaren *von Hofsten*, borgmästaren *Torpadie* i Visby och f. landshövdingen *Widén*.

I reservation till kyrkolagsutskottets betänkande tillkännagåvo biskop *Billing* och professor *Herner* i Lund avvikande mening. De hade nämligen ansett, att kyrkomötet borde hos Kungl. Maj:t anhålla att en allsidig utredning — med beaktande av de olika inom kyrkomötet i denna fråga framkomna förslag — måtte verkställas rörande revision av nu gällande lag angående tillsättande av prästerliga tjänster, i syfte att, vid sidan av församlingarnas berättigade anspråk på inflytande vid prästerliga befattningars tillsättande, jämväl *dels* prästerskapets krav på rättvis befordran, *dels ock* kyrkans intresse av att vid tillsättande av krävande tjänster de därför lämpligaste krafter må komma i åtanke måtte bättre än vid nu gällande ordning kunna tillgodoses.

Efter en längre överläggning biföll kyrkomötet med 31 röster mot 23 reservanternas yrkande (med ett mindre tillägg av formell innebörd). Denna

utgång, som vid ett ytligt betraktande kan förefalla som en frontförändring från kyrkomötets sida, får dock på intet sätt betraktas såsom något övergivande av den linje, för vilken kyrkomötet tidigare med stor bestämdhet uttalat sig. Från reservanternas sida betonades uttryckligen, att det ingalunda var deras mening, att man skulle släppa denna linje; vad de önskade var allenast att utredningen skulle göras mera *allsidig*. Åtskilliga av de kyrkomötets ledamöter, vilkas röster återfinnas bland de 31 majoritetsrösterna, torde ha låtit sitt votum bestämmas av den synpunkten, att det ju kunde vara rätt rimligt, att ett förslag, som så ofta och med sådan iver framförts i mötet, finge komma med i den av kyrkomötet begärda utredningen.

Så har ju också skett. Under den utredning, som genom beslut av Kungl. Maj:t den 23 maj 1930 kom till stånd och utförts av särskilt tillkallade sakkunniga, har jämlikt kyrkomötets 1929 uttalade önskan jämväl den så kallade var-tredje-gångslinjen varit under övervägande. Resultatet härav framgår av följande uttalande av de sakkunniga (Statens off. utredningar nr 35 år 1932, sid. 121—122):

Det torde sålunda knappast kunna förnekas, att det för denna linje utmärkande, eller att kyrkoherdetjänsterna skulle i vissa fall tillsättas av kyrkostyrelsen, utan att något församlingsval därvid föregått, i ej ringa mån bryter mot hävdvunnen praxis i vårt land i avseende å prästtjänsters tillsättande. Såsom torde framgå av den ovan lämnade redogörelsen för huvud dragen i det prästerliga befordringsväsendets utveckling i vårt land, hava alltsedan den tid, då församlingskyrkor började uppföras av sockenmännen gemensamt, dessa haft rätt att genom val delta vid prästtjänsternas tillsättande. Det är visserligen sant, att från regeln om församlingarnas rätt till deltagande vid tillsättning av prästerliga tjänster redan tidigt förekommit vissa undantag, såsom i fråga om tillsättning av prästerliga befattningar i patronella pastorat och i prebendegäll, samt att även i övrigt församlingarnas valrätt i äldre tider varit underkastad betydande inskränkningar. Under den senare delen av medeltiden kom sålunda — — församlingarnas rätt till deltagande vid tillsättning av sockenpräst att bliva av allt mindre betydelse, och även under tiden från reformationen fram till förra delen av 1700-talet var till följd av åtskilliga förhållanden — — församlingarnas inflytande vid tillsättning av prästerliga tjänster ganska begränsat. Men även om således församlingarnas inflytande i berörda hänseende i äldre tider varit mer eller mindre begränsat och även om allt intill senaste tid åtskilliga pastorat varit patronella eller haft egenskapen av prebendegäll, hava församlingarna dock i regel alltid haft rätt att genom val uttala sin önskan i fråga om tillsättande av kyrkoherde, och en reform enligt Leufvén-Rundgrens linje komme därför att innebära ett icke oväsentligt brytande med den historiska utvecklingen å förevarande område.

Aven rent principiellt sett torde det kunna ifrågasättas, huruvida det vore i allo tillfredsställande att i större eller mindre utsträckning frångå församlingarna deras rätt att genom val uttala sin åsikt i fråga om tillsättande av kyrkoherde. Den risken torde sålunda icke vara utesluten, att i sådana fall, då en kyrkoherdetjänst skulle tillsättas utan att församlingen haft till-

fälle att genom val uttala sig i frågan, den utnämmande myndigheten komme att fästa alltför stort avseende vid vederbörandes tjänstålder och formella meriter, under det att andra kvalifikationer av måhända större betydelse med hänsyn till den ifrågavarande tjänstens behov icke komme att vinna tillräckligt beaktande.

Å andra sidan torde man nog även kunna räkna med att i åtskilliga fall, då en kyrkoherdebefattning skulle tillsättas utan val, församlingen eller ett större eller mindre antal av församlingens medlemmar komme att petitionsvis göra gällande sina önskemål i frågan om tjänstens tillsättande samt att en mer eller mindre intensiv agitation komme att utvecklas för vinnande av anslutning till petitioner i sådant hänseende. Även om måhända i regel några mera betydande olägenheter icke komme att föränledas av dylika petitioner eller av sådan agitation, som nyss nämnts, torde det dock vara att föredraga, att församlingarna lämnas tillfälle att i lagbestämd ordning tillkännagiva sin mening i frågor av förevarande art.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att kyrkomötet icke mindre än tre gånger, — 1920, 1925 och 1926 — bestämt avvisat den så kallade var-tredje-gångslinjen och två gånger — 1920 och 1925 — lika bestämt uttalat sig för att lösningen borde sökas efter en annan linje. Vid det fjärde tillfälle under de senast förflutna 14 åren, som frågan varit under behandling av kyrkomötet, har detta visserligen uttalat sig för att även andra framkomna förslag borde bli föremål för omprövning, dock utan att därmed frånga den linje, som med allt skäl kan betecknas som *kyrkomötets egen reformlinje*. Det har vidare framgått, att den av 1929 års kyrkomöte begärda *mera allsidiga* utredningen sedermera blivit verkställd, utan att var-tredje-gångslinjen därvid vunnit de sakkunnigas anslutning.

Det skall förmodligen invändas och kan med fullt fog invändas, att de sakkunniga lika litet ansett sig kunna förorda en lösning efter kyrkomötets linje. Invändningarna mot denna vore dock övervägande av formell natur. Särskilt syntes det de sakkunniga, som om betydande svårigheter skulle inställa sig, då fråga blir om att närmare bestämma vilka kvot- eller röstetal som skola erfordras för att valet skall vara avgörande. Att bestämma denna kvotdel lika för samtliga pastorat vore enligt de sakkunnigas mening knappast möjligt med hänsyn till de olika förhållandena inom olika pastorat. Även i övrigt måste fastställande av dessa kvot- eller röstetal komma att ske på ett sätt, som komme att verka mer eller mindre godtyckligt. De sakkunniga befarade slutligen, att en reform efter denna linje icke komme att i erforderlig mån avhjälpa de brister, som vidlåda det nuvarande befordringssystemet, men att de föreslagna bestämmelserna om kvalificerad majoritet och kvalificerat valdeltagande komme att föränleda till ökad valagitation och därav följande olägenheter.

Granskar man de sakkunnigas eget förslag närmare, finner man emellertid, att detta *i princip* och *i sak* kommer kyrkomötets linje ganska nära. Det bygger på förutsättningen, att församlingens val skall bli gällande, därest icke vid valet förekommit av de sakkunniga närmare angivna om-

ständigheter, som berättiga till ett frångående av den mening, som därvid erhållit flesta rösterna. Det skulle ankomma på domkapitlet att i dylika fall hänskjuta avgörandet till Kungl. Maj:t. Församlingens berättigade anspråk skulle således *aldrig* trädas för nära, men när anledning förefunnes att frånträda den mening, som tagit sig uttryck i förrättat val, skulle så *alltid* kunna ske, icke allenast var tredje gång en tjänst tillsättes.

Man finner vidare, när man tar del av de kyrkliga myndigheternas yttranden över sakkunnigförslaget, vilka ju i regel gå i avstyrkande riktning, att detta avstyrkande icke så mycket gäller själva principen som fastmera utformningen av denna. Domkapitlet ha uppenbarligen icke vågat påtaga sig uppgiften att utan i detalj utformade direktiv avgöra huruvida vid valet förekommit omständigheter, som kunde föranleda, att frågan om tjänstens tillsättande hänskötes till Konungens avgörande. Prövningsrätten skulle bliva av ömtålig och grannlaga natur, kunna leda till irritation och äventyra det goda samarbetet mellan församlingarna och domkapitlet. Klarare och mera bestämda regler erfordrades. Under sådana förhållanden synes det onekligen ligga närmast till hands att undersöka, om icke genom utformandet av sådana bestämda regler de anförda betänkligheterna må kunna avlägsnas och en lösning vinnas i huvudsaklig överensstämmelse med de bärande principerna i kyrkomötets och de sakkunnigas linje. Gemensamt för dessa är, att ett av församling företaget val allenast under vissa, särskilt angivna betingelser kan förlora sin eljes avgörande betydelse. Att en lösning efter denna linje sakligt sett är att föredraga framför en lösning efter var-tredje-gångslinjen även i dess av ecklesiastikministern modifierade form synes oss uppenbart, och detta vare sig man betraktar saken från församlingarnas eller från prästerskapets synpunkt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall, som ovan inledningsvis är antytt, för tillsättande av kyrkoherde val alltid förrättas, men var tredje gång en kyrkoherdetjänst blir ledig densamma tillsätts av Konungen. Ingenting motsäger antagandet, att det just denna »tredje gång» bland de på förslaget uppförda finnes någon prästman, som församlingen gärna önskar få till kyrkoherde och därför med stor endräkt samlar sig omkring vid valet. Går Kungl. Maj:t vid utnämningen emot denna församlingens klart ådagalagda mening, kommer detta att utlösa starkt missnöje och kan utan tvivel bli till men både för församlingsarbetet och den utnämnde. Av departementschefens uttalande framgår också, att det icke är meningen att gå till väga på det sättet. Departementschefen förklarar uttryckligen, att vid utnämningsrättens utövande stort avseende alltid måste fästas vid den anslutning, som någon av de å förslaget uppförda kan hava vunnit vid församlingsvalet. Men det säger sig självt, att ju mer Kungl. Maj:t vid utnämningen känner sig bunden av församlingarnas genom valet uttryckta vilja, dess mindre betydelse får den nya linjen som medel att åstadkomma rättvisare befordringsmöjligheter. Möjligheten för Kungl. Maj:t att skipa rättvisa åt

oförtjänt förbigångna prästmän blir under sådana förhållanden inskränkt till de var-tredje-gångsfall, då församlingen i avsevärd grad splittrat sig vid valet eller valdeltagandet är påfallande litet — d. v. s. samma förutsättningar under vilka enligt kyrkomötets linje utnämningssrätten skall övergå till Konungen icke bara var tredje gång en kyrkoherdetjänst är ledig utan *varje gång* de ifrågavarande förutsättningarna äro för handen. Att Kungl. Maj:ts linje från befordringssynpunkt ger mindre än kyrkomötets linje är sålunda obestridligt. Å andra sidan är det lika uppenbart, att Kungl. Maj:ts förslag i tillämpningen *kan* komma att förnärma ett församlingens berättigade anspråk, om nämligen, i strid med departementschefens ovan åberopade uttalande, församlingens val frångås även i sådana fall, då det kan anses ge ett tillförlitligt uttryck för församlingens mening. *Någon garanti häremot ger själva lagen icke*, utan den får sökas hos dem som äro satta att handhava lagen. Den prövning av frågan, huruvida ett visst valutslag borde anses bindande eller icke, vilken de prästvalssakkunniga velat lägga i domkapitlens hand men domkapitlen ansett sig inkompetenta att utöva, den lägger nu departementschefen i Kungl. Maj:ts hand var tredje gång en kyrkoherdetjänst är ledig, och detta utan att det i lagen gives några närmare anvisningar som kunna tjäna till ledning vid prövningen.

Särskilt anmärkningsvärt är, att Kungl. Maj:t skall företaga denna prövning utan att någon myndighet yttrat sig i frågan. Det yttrande, som domkapitlet jämlikt 42 § 2 mom. har att avgiva, lär nämligen avse allenast den extra sökandens kompetens. Huruvida sådana omständigheter förkommit, som berättiga ett frångående av valutslaget, får således bedömas utan annan kännedom om de särskilda förhållandena, som må råda i orten, än som valprotokollen kunna skänka. Att Kungl. Maj:t icke kommer att sakna inlagor och petitioner i saken torde vara visst, men att få dylika framställningars värde belyst av ett under ämbetsmannaansvar avgivet utlåtande av myndighet, bekant med förhållandena, torde icke stå till buds.

En lösning i huvudsaklig överensstämmelse med kyrkomötets linje och med tillgodogörande av själva grundtanken i de prästvalssakkunnigas förslag — ökat inflytande åt domkapitlet — erbjuder den utomordentliga fördelen framför Kungl. Maj:ts förslag, att det klart och bestämt anger fallen för Kungl. Maj:ts utnämningssrätt och uttager dessa efter grunder, som icke kunna anses obehörigen inkräkta på församlingarnas rätt. Om nämligen en församling visar sig så litet värdera sin rätt att själv utse själasörjare, att, såsom i åtskilliga fall inträffat, endast ett mycket litet antal av de röstberättigade gör bruk av sin rösträtt, då, ja då kan det icke innebära något otillbörligt intrång på den församlingens rättigheter, om i ett sådant fall utnämningssrätten övergår till Konungen. Lika litet kan det anses obehörigt kränka församlingens rätt om i fall av stor röstsplittering, då församlingens vilja alltså icke kommit till klart uttryck, en liten majoritet måhända får böja sig för en mycket stark minoritet, om nämligen förhållandena i öv-

rigt äro sådana, att de motivera det, eller om både majoritet och minoritet få böja sig för en starkare vilja.

Vi förbise ingalunda, att det kan möta vissa icke obetydliga svårigheter att närmare utforma de grundsatser, som enligt vår mening sålunda böra bli bestämmande för prästvalsreformen i denna del. Vilket valdeltagande som skall förutsättas och vilken röstövertikt som skall krävas, för att ett valutslag skall varda bestående, därom kunna naturligtvis olika meningar göras gällande. Då vi här nedan uppställt 25 procent valdeltagande såsom gräns, äro vi medvetna om, att mycket goda skäl kunna anföras för att gränsen sättes något lägre, t. ex. vid 20 procent, d. v. s. en femtedel. Där- est utskottet vid övertägande av frågan finner att man bör nöja sig med att uppställa denna mindre valfrekvens, så hava vi däremot icke mycket att invända. Att uppställandet av fordran på visst valdeltagande skulle föranleda en otillbörlig och ovärdig valagitation hava vi svårt att föreställa oss, helst som den otillbörliga agitationen genom fullmaktröstningens be- gränsning mister sitt hittills verkningsfullaste vapen, fullmaktsröstningen.

På en mycket viktig punkt har en jämkning i kyrkomötets program an- setts böra ske till överensstämmelse med de prästvalssakkunniges och Kungl. Maj:ts förslag. I sin grundläggande strävan efter rättvisare befodrings- grunder hava de sakkunniga tagit bestämt sikte på möjligheterna att åstad- komma sådana just inom de stift vederbörande tillhöra, och Kungl. Maj:t har i den föreliggande propositionen, §§ 3 och 43, genomfört en häremot svarande begränsning till respektive stift av ansökningsrätten, utom för vissa i propositionen angivna kategorier av prästmän. Det har synts oss som om en begränsning av utnämningens rätten till respektive stift bör kunna genom- föras utan att systemet i övrigt rubbas eller den avsedda effektiviteten äventyras.

I anslutning till vad sålunda anförts föreslås här nedan en ändrad for- mulering av 41 § i Kungl. Maj:ts proposition angående tillsättning av prä- sterliga tjänster. I denna paragraf har ock införts ett stadgande — i över- ensstämmelse med kyrkomötets beslut — därom att, då Konungen äger ut- nämna till prästerlig tjänst, biskop och domkapitel skola avgiva officiellt förord för en av dem, som kunna komma i fråga vid utnämningen. Där- med skulle för alla hithörande fall — sålunda utöver vad i kungl. propo- sitionen 42 § 2 mom. stadgas — det tillförsäkras åt Kungl. Maj:t, att ett under ämbetsmannans ansvar avgivet utlåtande av *myndighet, som känner till förhållandena*, föreligger före avgörandet.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 154 med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjän- ster måtte besluta, att § 41 i lagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

41 §.

1. = Kungl. Maj:ts förslag, utom att i andra raden orden 2—5 mom. ändras till 2—4 mom.

2. Vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde provpredikant varit under omröstning, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en av de å förslaget uppförda eller ock annan till tjänsten behörig präst inom eller utom stiftet, vilken jämlikt 43 § såsom sökande anmält sig hos Konungen.

3. Har i val till kyrkoherdetjänst, där fjärde provpredikant ej varit under omröstning, icke deltagit minst en fjärdedel av samtliga i den justerade val-längden upptagna röstberättigade, eller har vid sådant val den som fått de flesta rösterna icke uppnått ett röstetal, vilket överstiger såväl summan av de övriga på förslaget uppfördas röstetal som ock röstetalet för den som kommit honom närmast, ökat med en femtedel av detta, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en av de å förslaget uppförda eller annan till tjänsten behörig präst, vilken enligt 3 § äger befodringsrätt till tjänsten och jämlikt 43 § såsom sökande anmäler sig hos Konungen.

4. = punkt 5 i Kungl. Maj:ts förslag.

5. Där Konungen äger utnämna präst, skall biskop och domkapitel av-giva officiellt förord för en av dem, som vid utnämningen kunna ifråga-komma.

6. = punkt 6 i Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 19 mars 1934.

<i>E. O. Magnusson.</i>	<i>Birger Petersson.</i>	<i>David Larsson.</i>
<i>Arthur Gustafson</i> i Kasenberg.	<i>Ernst Aronson.</i>	<i>Edvin Leffler.</i>
<i>Ivar Anderson.</i>	<i>Gunnar Persson.</i>	<i>Albert Johansson.</i>
<i>Nils V. Sandström.</i>	<i>John Jönsson.</i>	<i>Nils Persson</i> i Grytterud.
<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Linus Andersson.</i>	<i>Rikard Westerdahl.</i>
